

DALIA SOFER

OMUL TIMPULUI MEU

Traducere din limba engleză și note de
MIHNEA GAFIȚA

CORINT
FICTION

1

În jurul meu, parcă era o colonie de furnici de mașini negre. În buzunarul hainei, într-o cutiuță de bomboane mentolate, aveam ascunsă cenușa tatălui meu, Sadegh Mozafarian, care murise de două săptămâni și pe care nu-l mai văzusem de treizeci și opt de ani. Iar lângă mine, pe bancheta din spate a limuzinei, stătea șeful meu, Ministrul Afacerilor Externe. Delegația iraniană, compusă din ministru, eu, doi traducători și vreo șase inși care ne păzeau, avea deplasarea limitată la doar câteva străzi newyorkeze, dincolo de care nu ne era îngăduit să mergem.

— Parc-am fi într-o nenorocită de-nchisoare, i-am spus ministrului, în acea primă zi de Adunare Generală a Națiunilor Unite, când mi-am dat seama că eram ținuți închiși ca într-un perimetru-fantomă, înconjurat cu sârmă ghimpată.

— Nici chiar așa, a zis el. Dumnezeu, dintre toți, ar trebui să știi cum stă treaba.

Optimismul îi fusese pus la încercare pe toată durata călătoriei. O dată în plus, promisiunile pe care ni le făcuseră americanii fuseseră încălcate, scuza cea mai recentă fiind o altercație între cele două Marine militare, a noastră și-a lor, în Golful Persic. Ei au arătat cu degetul înspre est, către

ayatollahii noștri cu aer de sfincși, care, la rându-le, s-au repezit la pupitrele rugăciunilor de vineri seara și-au negat orice implicare. Acuzele și contestările s-au întretăiat ca mingile de ping-pong, făcând ca orice idee de vinovăție sau nevinovăție să pară un simplu moft.

— Scârbele-astea iar ne-o trag, i-am spus ministrului în dimineața respectivă, în timpul unei binemeritate pauze de pișare, din lunga procesiune de discursuri.

Cum prințul-moștenitor al Arabiei Saudite și premierul pakistanez ocupaseră cabinele toaletei mai bine de un sfert de oră, eu și ministrul meu, ignorând edictele religiei noastre, n-am avut ce face, decât să recurgem la pisoare. Stăteam unul lângă altul, într-un șir lung de bărbați în costume închise la culoare, având în buzunarele de la piept pașapoartele unor națiuni adversare, dar cu toții întorși cu fețele către perete, ca un pluton de execuție, oftând la unison a ușurare.

— Ferm, dar cu deschidere, a zis ministrul. Numai așa se poate ajunge la un rezultat oarecare.

— Știți ce altceva mai e ferm, dar cu deschidere? l-am întrebat, ridicându-mi fermoarul.

S-a uitat la mine amuzat, prin oglindă, în timp ce se spăla pe mâini. Cât îl invidiam, pe ministru, pentru stăpânirea de sine pe care o dovedea! Ținuse o alocuțiune atât de bine primită de Adunarea Generală, încât figura lui s-a lăfăit pe primele pagini ale ziarelor, în următoarele două zile. Avea și o față bună, care genera încredere, pentru că sugera că era familiarizat cu canonul occidental – de la Homer la Hemingway, de la Socrate la Slavoj Žižek. Discursul propriu-zis și dicția lui, la fel de contemplativă ca trăsăturile feței, erau măsurate, meditative și suficient de evazive, încât să sugereze o ambiguitate vecină cu misticismul. Presa i-a întors

pe toate părțile fiecare vorbă, de ziceai că vorbise nimeni altul decât Papa.

Ambasadorul rus era lângă noi, aplecat deasupra unei chiuvete, cu fața foarte aproape de oglindă, inspectând o pată neagră de pe nasul său de cazac. Te pomenești că-l bătuse prea tare soarele, cât stătuse în Crimeea, în vacanță. Am dat să-i spun exact așa, dar m-am abținut în ultima clipă. M-am gândit: lasă-l în pace, amărâțul. Probabil că nici el nu voia să fie acolo, cum nici noi nu voiam. Acea reuniune anuală a reprezentanților lumii întregi era ca un fel de încrucișare între balul de sfârșit de liceu și ziua Judecării de Apoi: făceam act de prezență cu toții și băteam câmpii, doar-doar scăpam de răfuiala finală, care ne-aștepta, mai limpede ca un far ce lumina o mare cufundată în beznă.

— A discuta cu americanii e ca și cum ai încerca să faci unt din apă, i-am spus ministrului. *Az āb kareh gereftan.*

— Răbdare, Hamid, a zis ministrul, în timp ce-și pieptăna barba de Van Dyke. Am stat de vorbă despre asta. Când o să-ncetezi să mai fii așa un cap înfierbântat?

— Tata-mi spunea *khorous jangi* – „cocoș de luptă”, i-am spus.

— Tatăl dumitale este un om înțelept, a zis ministrul.

— A fost, am zis eu.

Mi-am dat cu apă rece pe față, părându-mi-se grea cenușa tatălui meu, în buzunarul de la piept. Am închis ochii și parcă l-am revăzut, cum își bea ceaiul la fereastra bucătăriei noastre și citea ziarul de la prima până la ultima pagină, cum făcea de obicei – în fiecare dimineață. Tatăl meu era întotdeauna impecabil îmbrăcat – purta costum și cravată, chiar și-n zilele insuportabil de toride. Avea un aer de om

de lume – de lumea veche: știa cât de adânc să se încline, cât de frecvent să zâmbească, dacă și când să se lanseze într-o discuție ori să se retragă din ea. Doctor în Istoria Artei, profesor la Universitatea din Teheran o vreme, se purta cordial cu toți și apropiat cu nimeni. În jurul lui, plutea o melancolie constantă – atât de profundă, c-ar fi putut părea exersată –, care-l făcea să pară, în același timp, fragil și nepăsător. Era un om, din câte mi-l aminteam eu, întotdeauna singur.

Mai târziu, chiar și după ce primise un post de conducere în Ministerul Culturii, iar eșafodajul existenței lui se schimbbase, însingurarea îi rămăsese neștirbită. Zilele și nopțile lui, de-acum ocupate cu tot felul de întâlniri și dineuri, se constituiseră într-un coridor cu oglinzi, în care niciodată nu voia să intre pe de-a întregul. Când se întorcea, serile, acasă, parcă se strecura, din lumea de candelabre a miniștrilor și artiștilor, în camera lui cu sunete înfundate, scoțându-și numai pantofii și ciorapii. Se așeza la birou, în costum cu cravată și papuci, și lucra la un *magnum opus*¹ al lui, un compendiu de artă iraniană: pre-cucerire, post-cucerire, pre-modernă, modernă, post-modernă – și tot restul, tot ce fusese vreodată sau avea să fie. La ora cinei, din capul mesei, își lua familia la întrebări despre sticla sasaniană, olăria de Samarkand, miniaturile de Tahmasp sau picturile din cafenele. Mama nu-l băga în seamă. Fratele meu, Omid, și eu încercam să-i dăm satisfacție – și chiar să-l cucerim. Dar, la fel cum răspunsul corect nu se alegea cu nicio laudă, nici răspunsul greșit nu se lăsa cu vreo muștrare.

Demonstrații de pe trotuare îngreunau traficul. Niște siri-
eni. O sectă obscură chineză. Niște liberali americani, care

¹ „Operă măreață” (în lb. latină în original).

strigau, sus și tare, cântecul de lebadă al democrației. Și, cei mai bizari dintre toți, niște evrei ultraortodocși, care che-
mau la distrugerea Țării Sfinte.

— Ce revendicare mai e și *asta*? l-am întrebat pe ministru.

— Îl așteaptă pe Mesia, să vină odată să reconstruiască
Templul de la Ierusalim, a zis el, cu zâmbetul de cunoscător
care acceptă lumea întregă drept un carnaval, ceea ce și este.

Mi-ar fi plăcut să prelungesc discuția, dar l-am simțit
redevinind bățos, când și-a reluat schimbul de mesaje pe
telefon cu vechiul său prieten, fostul Secretar de Stat ame-
rican. Cât de mult ne lipsea tuturor omul ăla – ministrului,
mai mult decât oricui altcuiva.

— Doar un minian¹ de-americani de treabă s-au ivit în
timpul existenței noastre, am glumit. Și, cum au venit, așa
s-au și dus, precum cometa lui Halley².

Ministrul a încuviințat din cap, fără să râdă. A întrebat,
în schimb:

— Cum de unul ca dumneata știe ce-i un minian?

— Unul ca mine are multe vieți la activ, i-am răspuns,
fără să mă simt lezat.

Ministrul și-a reluat scrisul pe tastatura telefonului, cu
atitudinea febrilă a unui adolescent care încearcă să-și re-
încălzească o primă relație de amor.

Fiica mea, Golnaz, avea exact aceeași privire ultima oară când
o văzusem. Trecuseră trei ani din acea noapte blestemată,

¹ În religia iudaică, denumire dată unui grup de minimum zece adulți,
în general bărbați trecuți de vârsta de 13 ani, care trebuie să ia parte la
unele ritualuri, pentru ca ele să se poată desfășura conform uzanțelor.

² Cometă descoperită în 1758 de astronomul britanic Edmund Halley
(1656–1741), a cărei traiectorie o face să revină în apropierea Terrei la
fiecare 75–76 de ani, cu acele ocazii fiind observabilă cu ochiul liber.

în care se dusesse la maică-sa, Nușin, să locuiască împreună cu ea. Și eu nici măcar nu încercasem s-o împiedic. Faptul că-mi lăsasem fiica să plece fusese un gest de pură bunăvoință. Nici nu știam că sunt în stare de asta.

Cu Nușin, care mă părăsise cu cinci ani înainte ca fiica mea să procedeze la fel, mă purtasem incomparabil mai tăios. În scrisoarea de rămas-bun, pe care mi-o lăsase pe masa de mic-dejun, scrisese că trăitul cu mine era „ca și cum ai surzi câte puțin pe zi ce trece, până când îți dai seama, într-o bună zi, că strigătele păsărilor, dimineața, par să fie plânsetele unor copii din depărtare”. „Ce metaforă torturată”, îi spusese, cu scrisoarea în mână, ținându-mă după ea până în dormitor, unde stătusem și mă uitaseam cum își înghesuia bluze, fuste și pantofi într-un geamantan. „Adică, zău așa, *strigătele păsărilor, dimineața, sunt ca plânsetele unor copii?* E caraghios...” Când își luase de pe umeras rochia bleu-pal, cu nasturii de piatra-lunii – cea pe care o purtase și la petrecerea de aniversare de demult, când împlinise Golnaz doi ani, când împreună făcuserăm un tort cu Pantera Roz pe el și ne crezuserăm fericiți –, avusesem senzația că viitorul nostru comun era o coardă care-mi plesnea mie în piept. „Nu se poate să-ți părăsești soțul chiar așa”, îi spusese, în timp ce-și trăgea cizmele de catifea neagră până la genunchi și-și închidea geamantanul verde, același pe care-l adusese și în prima și singura noastră călătorie de familie – o excursie la Isfahan.

O amintire cu noi trei mâncând înghețată sub coloanele pavilionului de acolo, Chehel Sotoun, îmi străpunsese inima, cu sentimentul pierderii care mă aștepta, la fel cum făcuse propria-mi reflecție în iazul vechiului palat al safavizilor, în după-masa cu pricina. Mă repezisem la ușa din față și-o

blocasem cu trupul meu masiv. „Tu nu ești soț”, îmi trântise Nușin, cu ochii ei negri, străpungători ca niște țepușe de spart gheața. „Ești doar un gardian cu verighetă” – după care mă dăduse la o parte, iar eu mă lăsasem dat. Auzind-o cum troncănea cu tocurele pe scări în jos – nici nu mai așteptase liftul –, îmi revenisem în simțiri și-i zbiaseram: „Du-te înapoi în iadul din care ai ieșit, dar ține minte că ți-ai văzut fata pentru ultima oară”. De pe scări, auzisem răbufnind un urlet straniu, parcă sugrumat. Știa că legea era de partea mea.

Când plecase Nușin, Golnaz avea nouă ani și era pe punctul de a se vedea expulzată din copilărie. Îmi jurasem să-i ofer o viață bună. Îi făceam de mâncare, o duceam la cumpărături sau la film, o lăsam la școală în fiecare dimineață. Din când în când, îi mai și cântam. De multe ori mi se spusese că am o voce însuflețită, și-i oferisem, de câteva ori, cele mai bune imitații ale lui Darius¹, de care eram în stare – și pe care ea le găsea hilare. Într-o vreme, puneam la bătaie felul meu de a interpreta piesele lui Darius, ca să le seduc pe femei, dar asta fusese într-o viață precedentă. Nu mă deranja să fi trecut de la statutul de seducător la cel de caraghios – doar în asta și consta natura timpului, că trecea. De multe ori, după ce spălam vasele împreună și le puneam la locurile lor, ne așezam la masa din bucătărie: Golnaz își termina temele pentru a doua zi, în timp ce eu, privindu-i fix chipul în formă de inimă, eram copleșit de gândul că urma s-o pierd. Când îmi ura noapte-bună, o sărutam pe creștetul capului, reamintindu-mi, de fiecare dată, ca și cum ar

¹ Darius Eghbali (n. 1951), interpret vocal iranian.

fi fost pentru prima oară, că era posibil ca bunătatea chiar să existe pe pământ. A pudră de talc mirosea, și-a miere, a vanilie și sare. Țsta era mirosul ei, și la fel mirosise și Nușin, mama ei. Uneori, nopțile, când nu puteam să dorm, intram în camera fetei pe vârfuri și mă puneam în genunchi lângă patul ei, ca un bandit, adulmecându-i capul, după care, la un moment dat, mă întorceam în scorțoșenia propriilor mele așternuturi apretate. Eram obsedat de curățenie în zilele acelea și-i ceream, de fiecare dată, menajerei să-mi lase mie să spăl rufe murdare. Numai că, în loc să folosesc mașina de spălat, umpleam cada și puneam lucrurile la înmuiat în leșie, frecând și bătând pânzeturile soioase, de parcă aș fi fost o spălătoareasă din vremuri de demult, de la marginea râului, care freca nu numai cu apă și săpun, ci și cu cenușă, doar-doar scoteam și amintirile din acele rufe.

Sirenele au început să urle, și 42nd Street s-a eliberat, în sfârșit. Cu toții am traversat-o, limuzină după limuzină, îndreptându-ne spre hoteluri. De la fereastra fumurie, rezistentă la gloanțe, a Mercedesului negru ca tăciunele, mă uitam la pietoni, cum se opinteau să-și croiască drum prin metropola vremelnice ocupată. *Așa le trebuie*, mă gândeam. *Să se chinuie și ei câteva zile, ca tot restul lumii.* Adevărul era că partea mea preferată, din acea călătorie, o reprezenta chiar plimbarrea cu o mașină atât de puternică. *Măchin-e-zanbour assal*, îmi spuneam, adică un fel de „mașina noastră ca o matcă”, fiindcă îmi reamintea de o jucărie pe care o avusesem în copilărie. Pe-atunci, demult de tot, fratele meu și eu aveam o colecție de mașinuțe. Printre ele, era și una prelungă, neagră, un Chrysler Imperial modelat după mașina din serialul

de televiziune *Viespea Verde*¹, cu o regină a albinelor maies-tuoasă pe capotă, cu ferestrele de-o nuanță de verde, cu un grătar de radiator, care se ridica și scotea la iveală o rachetă roșie și cu un portbagaj din care, odată deschis, se înălța o antenă radar. Pe bancheta din spate, stătea o figurină care înfățișa *Viespea Verde* țintind cu pistolul, iar la volan se afla Kato, asistentul eroului. Era o jucărie grozavă, pe care o iu-beam în egală măsură, fratele meu și eu, deși din motive diferite: pe mine, mă obsedau grătarul mobil și racheta de sub el, în timp ce Omid adora *viespea* fixată de carcasa neagră, lucioasă. „Albina te conduce spre stup”, zicea Omid iar și iar, în timp ce sucea mașinuța printre arabescurile covorului de mătase originar din Kașan, vechi de un secol, din camera noastră, moștenire de la o rudă bogată din partea mamei. Bietul Omid. Credea că lucrurile pot fi mai bune. Probabil că nici n-ar fi putut altfel, purtând un asemenea nume: Omid, care înseamnă „speranță”.

Am ajuns la hotel cu ministrul. Recepționistul – un tânăr într-un costum elegant bleumarin, fără îndoială absolvent al școlii elvețiene de hotelieri – ne-a informat că ne lăsaseră, cel puțin zece persoane, un snop de stegulețe în miniatură, inscripționate cu mesaje. În timp ce ministrul îi puneă întrebări despre acei vizitatori, eu am remarcat butonii de la manșete ai tânărului recepționist, care aveau ca model chipul lui Mao reprezentat în stil Andy Warhol – o tușă de ironie în ținuta lui, altminteri severă.

¹ *The Green Hornet*, titlul unui serial de televiziune difuzat în anii 1966–1967 în Statele Unite. În rolul personajului Kato, menționat mai jos, apărea Bruce Lee, care-și scotea în evidență calitățile de practicant al artelor marțiale.

Ne-a înmânat stegulețele. Erau din varianta veche, cu un leu de aur și-un soare în mijloc, iar mesajele erau de genul: „Jos cu diavolul!” sau „Într-o bună zi, prințul va reveni”¹ și alte asemenea bazaconii. Dintre toate facțiunile care scindau națiunea noastră, cei mai jalnici erau regaliștii.

Pe drumul către lift, ministrul mi-a fixat un steguleț după ureche, ca pe un trandafir. I-am înfipt unul și eu în coama de păr de pe cap, și am izbucnit amândoi în râs.

— Ne vedem la cină, mai târziu? m-a întreat.

Am declinat propunerea. I-am spus că eram obosit, ceea ce chiar așa era. La fel de adevărat însă era că nu-mi doream decât să beau ceva la bar de unul singur, ceea ce nu se putea, bineînțeles. Cu toate că stăteam într-un hotel discret – i se spunea „de nișă”, în broșurile de prezentare –, ca un delegat al Republicii Islamice să fi fost zărit cu vreun pahar de gin în mână, la barul hotelului, era de natură să creeze nici mai mult, nici mai puțin, decât un scandal internațional.

La mine în cameră, de unul singur fiind, m-am așezat pe patul matrimonial. Am stat așa zece minute bune, fără să fac nimic, uitându-mă în gol spre perete și gândindu-mă că vizita în care mă aflam, la New York, mă făcea să mă simt, realmente, ca și cum aș fi fost băgat la închisoare, numai că într-o celulă mai frumos decorată: pereții tapetați cu flori de crin, tăblia patului vopsită sidefiu și drapată, peste un pat model vechi de mahon, oglinda în ramă aurie, candelabru

¹ E vorba de prințul moștenitor Reza, fiul Șahului Mohammad Reza Pahlavi, care a plecat în autoexil în ianuarie 1979, pentru a lăsa ca tulburările civile și politice să se liniștească. După o lună, în februarie 1979, republica islamică a luat locul monarhiei în Iran, dar Șahul, care a murit în Egipt, în anul următor, 1980, nu a abdicat, așa încât fiul său ar putea emite pretenții asupra tronului (să „revină”).